

Cesta delegace PVT do Sovětského Svazu a počítač Minsk 32

V roce 1969 jsem se definitivně rozhodl, že emigrovat nebudu a smířil s myšlenkou, že zbytek života strávím v okupovaném Československu a navíc prací na mizerných sovětských počítačích. Nejen já, ale i ostatní pracovníci Podniku výpočetní techniky (dále PVT) začali pociťovat nedostatek výpočetní kapacity. Dovoz ze západních zemí byl drasticky omezen a sovětská nabídka počítačů zdaleka nedosahovala úrovně vyspělých zemí. V té době se k nám dostaly neurčité a kusé zprávy, že v Minsku byla zahájena výroba nového počítače pod označením MINSK 32, na kterém byl úspěšně realizován projekt „Sčítání obyvatelstva Sovětského svazu“. Vedení PVT pod tlakem se rozhodlo připravit služební cestu do Sovětského svazu, která by měla doporučit vybavení PVT těmito počítači. Cesta byla celkem dobře připravena a naším úkolem bylo setkání se všemi důležitými organizacemi, které by nám měly pomoci ke kvalitnímu rozhodnutí. Cesta byla naplánována na začátek prosince asi na 14 dnů.

Celé složení 6-členné výpravy bylo následující:

- Ing. Klindera - ředitel jihomoravského závodu, vedoucí výpravy
- Ing. Štěbeták - generální ředitelství Praha, technický rozvoj
- Ing. Pálka - předseda KSČ Praha, Slovák v Praze
- Ing. Brlica - jihomoravský závod, vedoucí programátor
- Ing. Plesník - pražský závod, vedoucí provozu
- Ing. Rytíř - liberecký závod, vedoucí technik

Cesta do Sovětského Svazu nezačala pro mě vůbec šťastně. Byl jsem domluven s naším ředitelem, že vyjedeme ráno v 6 hodin z Brna autem, abychom pohodlně stihli na ruzyňském letišti náš spoj. Ráno někdo zvoní, moje žena vstala a šla rozespalá otevřít a já jsem v polospánku v ložnici slyšel jak někomu říká: „Lojzo co tady děláš?“. Najednou mě to seplo: Vždyť já mám dnes letět do Moskvy. Tak rychle jako ten den jsem se již nikdy předtím ani potom nevypravoval. Ředitel mezitím nervózně chodil kolem auta a díval se na hodinky. Když na to po více než 40 letech vzpomínám, chtěl bych mít takový spánek jako tehdy. Přijeli jsme s ředitelem z Brna autem na ruzyňské letiště včas a nastoupili do proudového letadla TU-104.

V letadle jsem seděl vedle nějakého diplomata sovětského velvyslanectví v Havaně. Přiletěl linkou ČSA z Kuby do Prahy a hned pokračoval dále do Moskvy. Při rozhovoru s ním jsem byl překvapen, že je nedostatečně informován i ve věcech zcela neutrálních. Na příklad říkal, že američtí kosmonauti na Měsíci v létě nebyli. Myslím si, že si tím kompenzovali obrovské zklamání, když museli na Kubě sledovat let Apola 11. Asi po 4 hodinovém letu jsme přistáli v Moskvě poněkud netradičně na letišti Šeremetěvo. V té době téměř všechny mezinárodní linky končily let na letišti Vnukovo a letiště, kde jsme přistáli my, sloužilo pro vnitrostátní provoz. Hned při vstupu do letištní haly jsme zjistili, že zvyklosti zde jsou zcela jiné než u nás. Téměř po celé ploše tábořily celé rodiny ze Sibíře, Gruzie a jiných vzdálených končin Sovětského Svazu. Ti všichni čekali převážně na zakoupení letenky, protože většina spojů byla dlouho dopředu vyprodána.

V Moskvě jsme se ubytovali v hotelu Rosija, kde v té době byla ubytována většina zahraničních hostů. Vybavení i jídlo v hotelu na úrovni a navíc leží jen kousek od Rudého náměstí. Překvapilo mě, že v každém patře v rohu dvou chodeb je psací stůl, u kterého je hotelová pracovnice (děžurná), která zaznamenává kdo navštěvuje jednotlivé pokoje. Tato děžurná při odchodu hostů ze zavazadlem, pečlivě zkontroluje vybavení pokoje a jde do takových podrobností, že se dívá, zda nechybí elektronky v radiovém přijímači. Pak dá na lístek u zavazadla razítko, které při průchodu se zavazadlem z hotelu na recepci zkontrolují.

Naše první návštěva byla v „Českém domě“, kde je české velvyslanectví a kde sídlí také československá exportní a importní organizace KOVO. Chtěli jsme vědět, jestli nový počítač už

někdo objednal a jestli by objednávka asi 10 počítačů byla v souladu s jejich plány o dovozu strojů k nám. Pracovníci se k nám chovali velmi přátelsky a otevřeně nám sdělili následující fakta. Obchodní bilance se Sovětským svazem je pro nás nevýhodná. Zatímco my vyvážíme obráběcí stroje, spotřební zboží (boty, textil, sklo) oni nabízejí jen ropu, plyn a rudu za ceny vyšší než jsou světové. Náš případný obchod by zlepšil skladbu obchodní bilance. Myslel jsem si, že normalizační vedení podniku KOVO ještě nestačilo tyto pracovníky vyměnit. Velmi mě také ten den potěšila česká restaurace, která vařila výborná česká jídla.

Statistický úřad a Minsk 32

Další návštěva se uskutečnila na sovětském statistickém úřadě, kde byl instalován nový počítač MINSK 32 a mnoho dalších periferních zařízení jako na příklad čtečka dokladů ručně vyplněných, rychlá tiskárna, nové magnetické pásky a podobně. Přijala nás pohledná žena asi 40 letá štíhlá blondýna - vedoucí programátorka výpočetního střediska statického úřadu. Byla vysokoškolsky vzdělaná a odpovídala po celou dobu naší návštěvy na všechny naše dotazy. Teď se ovšem ukázala první slabina výběru naší skupiny. Nikdo z nás neovládal dobře ruštinu. Vedoucí výpravy - náš ředitel vkládal do své „ruštiny“ hodně anglických slov, ostatní nemluvili skoro vůbec nebo češtinou s ruskými slovy. Já jsem jako nejmladší člen výpravy nechtěl předvádět své znalosti, tak jsem většinou jen napovídal ostatním. Postupně ovšem došlo k paradoxní situaci. Ruská vedoucí si toho asi povšimla a začala se obracet jen na mě, protože se domnívala, že jsem tam jako špatný překladatel z ruštiny. Skončilo to tak, že jsem tlumočil české dotazy do ruštiny a naopak. Musím se ovšem přiznat, že před odjezdem na tuto expedici jsem vyhledal moji učebnici ruštiny z jedenáctiletky a před spaním jsem si ji četl. Můj třídní a současně učitel ruštiny profesor Květoslav Popelka na gymnáziu, který byl na mě tehdy velmi přísný, by měl asi radost. Také jsem mu za to na příštím třídním srazu poděkoval.

Prohlédli jsme si také vlastní počítač MINSK 32 a jeho příslušenství, ale skutečnost byla horší než moje očekávání. Byl to vlastně jen inovovaný počítač MINSK 22 (s pevnou délkou slova 32 bitů), který byl zrychlen a přidáno paměti, ale chyběla práce se znaky, která je pro naše zpracování velmi důležitá. Magnetické pásky vypadaly velmi robustně, jejich brzdy veliké jako na nákladním voze Tatra a mezera mezi bloky na pásce byla 50 cm. Také snímač dokladů vypadal jako válcovací stolice na plech dlouhá asi 8 metrů. Už tehdy jsem se rozhodl, že udělám všechno proto, aby tento počítač nepřekročil práh jihomoravského závodu. Přesto jsem si nechal své názory pro sebe a stále jsem se vpytával.

Před odchodem jsem požádal vedoucí o zapůjčení jednoho programovacího manuálu do příštího dne. Rád bych si ho prostudoval na pokoji, protože bylo domluveno, že se příští den vrátíme na závěrečné dotazy. Po delším váhání zavolala někam a nějaký chlapec přinesl dost objemný manuál. Já jsem večer na hotelovém pokoji začal manuál studovat, zatímco ostatní popíjeli a bavili se po svém. Dostal jsem se asi do poloviny a usnul jsem vyčerpáním. Mělo to ovšem velkou výhodu, že jsem si obnovil v paměti mnoho odborných slovíček. Ráno proběhla závěrečné kratší setkání, kdy pracovník statistiky vysvětloval v zasedačce mým kolegům jak se na počítači provádělo sčítání obyvatel. Já jsem odešel za vedoucí programátorkou do její kanceláře, abych vrátil zapůjčený manuál. Poděkoval jsem jí a zeptal se, jestli bych si nemohl manuál ponechat, protože jsem nestihl přečíst vše do konce. Ona na to řekla (přeloženo mnou): „Prosím Vás nejde to, musíte mi ten manuál vrátit, protože my máme pouze 2 manuály pro 50 programátorů“.

Pak jsme se bavili už jen o naší práci a sestavení funkčního programátorského týmu. Stěžovala si, že by potřebovala programátory jak doslova řekla s „živým umem“, ale dávají ji jen většinou protekční děvčata, které brzy přijdou do jiného stavu a odejdou. Já jsem ji vysvětlil, že já zásadně nezaměstnávám kuřáky a ženy. Pak jsem ji vykládal o počítačích, na kterých jsem pracoval a které jsem viděl v Anglii. Podle její reakce jsem pochopil, že informační embargo je tady mnohem větší než jsem si myslel. Neměla tušení jak pozadu je jejich nejnovější technika a co se vůbec ve světě

děje. Zlaté zprávy československého rozhlasu a televize. Při loučení mě zalichotila, že by člověka s mými zkušenostmi tady potřebovala. Byla docela ráda, že viděla někoho „z jiného světa“ a mohla si trochu postěžovat. Také pochválila moji ruštinu, zvláště když viděla, že nejsem překladatel. Mě to ohromě zvedlo sebevědomí a moje ruština se každý den zlepšovala. To už moji kolegové odcházeli a já musel s nimi.

Další program a cesta do Talinu

Odpoledne a dalších několik dnů jsme měli vyhrazeny na návštěvu moskevských památek. I když vyprávění o nich by bylo zajímavé, narostla by tato kapitola na mnoho stran. Omezím se tedy pouze na jejich seznam:

- návštěva Kremlu a jeho památek
- mauzoleum V. I. Lenina
- chrám Vasila Blaženého a okolí
- hokejové utkání SSSR – ČSR v rámci turnaje Izvěstii, prohráli jsme 7:1
- Puškinovo muzeum celosvětových výtvarných děl
- Televizní věž v Ostankinu vysoká 540 metrů a návštěva restaurace Sedmoje něbo (Sedmé nebe)
- Pohřeb Klimenta Jefremoviče Vorošilova

V následujících dnech se projevila vážný organizační nedostatek při přípravě zájezdu. Měli jsme už z Prahy na určitý den zamluvený let z Moskvy do Talinu. Organizátoři v Praze však zapoměli na to, že Talin je pro cizince nedostupný letadlem, protože je tam vojenský přístav. Na ministerstvu zahraničí nám řekli: „Něvazmožno zakryto z věrchu“ a více se s námi nebavili. Nezbylo nic jiného, než jet vlakem. Náš ředitel jinak vedoucí zájezdu mě pověřil, abych jako nejlepší ruštinář zakoupil jízdenky já. Dal mi skoro všechny peníze v rublech a já po obědě v hotelu Rosija odešel pěšky na nádraží. Věděl jsem pouze to, že do Talinu se jede přes Leningrad (nyní Petrohrad) a tak jsem zamířil na Leningradské nádraží. Zajímavé je to, že v Moskvě je celkem 8 nádraží a 3 z nich jsou na jednom náměstí. Jedná se o nádraží Leningradské, Kazaňské a Jaroslavské, kde je také výchozí bod Transsibiřské magistrály, která končí na pobřeží Tichého oceánu ve Vladivostoku.

V nádražní hale to vypadalo podobně jako na letišti Šeremetěvo. Na lavicích a na podlaze spali opilci, ve vzduchu bylo cítit vodku. Vybral jsem pokladnu s mladším sympatickým děvčetem a přednesl svou žádost. Řekla mi, že nejlépe bude jet rychlíkem přes noc ve spacím voze, který je náhodou na zítřek ještě částečně volný. Odjezd z Moskvy v 18 hodin, v Leningradě od 24 hodin jedna hodina přestávka a v 9 hodin ráno příštího dne budeme v Talinu. Docela se mi to líbilo a tak jsem objednal jedno volné kupé (4 postele) a 2 místa ve vedlejším kupé. Když mně řekla cenu, zdálo se mi to tak mimořádně levné, že si dosud myslím, že se sama ošidila. Povzbuzen tímto úspěchem a s lístky na vlak v kapse jsem se vydal na procházku zimní Moskvou.

Teplota se v tu dobu pohybovala kolem -10°C , ale mně se zdálo docela teplo. Bude to asi tím suchým vzduchem. Některé věci mě cestou tak zaujaly, že jsem ani nezpozoroval, že se pomalu smráká. Přidal jsem do kroku a dorazil kolem 18 hodiny do našeho hotelu Rosija, ale moji kolegové tam nebyli. Myslel jsem, že šli na večeři, ale tam také nebyli. Ptal jsem se také „děžurné“ na chodbě, jestli nenechali nějaký vzkaz. Říkala že odešli všichni současně, asi před hodinou ven. Po nějaké době se vrátili a byli nesmírně šťastní, že jsem v pořádku a mám lístky. Postupně jsem se dovídal co se stalo. Když jsem se dlouho nevracel, můj ředitel znervózněl a začal si vyčítat, že mě nechal odejít samotného a se všemi penězi. Co kdyby mě někdo přepadl, nebo srazilo auto (aut bylo tehdy v Moskvě žalostně málo). Rozhodl se nakonec, že mě půjde na Leningradské nádraží hledat a ostatní se přidali. Asi slíbil mé ženě, že mě zase v pořádku dopraví domů a možná se cítil provinile. Když dorazili na nádraží, vyptávali se v pokladnách jestli nějaký cizinec nekupoval 6 lístků do Talinu. Nic podstatného se nedověděli a tak nechali na nějaké nástěnce v nádražní hale velký vzkaz v češtině s mým jménem a příkazem, abych se okamžitě vrátil do hotelu. Podobný vzkaz nechali také na nějakém terminálu, kde bylo možno také koupit jízdenky do Talinu. Moc jsem to jejich

počinání tehdy nechápal, ale ředitel na to často vzpomínal a říkal, že je možné, že ty vzkazy pro mne jsou na Leningradském nádraží dosud.

Druhý den jsme nastoupili do rychlíku a zaujali svá místa ve spacím voze k úplné naší spokojenosti. Vlak se rozjel směrem na Leningrad zasněženou rovinatou krajinou s lesíky břížek. Krajina byla velmi nudná, tak kolega Rytíř vytáhl balíček karet a začali jsme hrát mariáš. Náš kolega Pálka, asi padesátiletý předseda strany, s námi nehrál, ale začal studovat ruská slovíčka v slovensko – ruském slovníku a prohlížel mapu Leningradu, která byla na stolku našeho kupé. Zaujala ho moje zpráva, že vlak má v Leningradě hodinovou přestávku, kterou by chtěl využít. Vyptával se také průvodčího, který mu to potvrdil a říkal něco o výměně lokomotivy a posádek vlaku. My jsme se věnovali dále kartám a nechtělo se nám o půlnoci ani vyjít před nádraží.

Po nějaké době Pálka přišel s nápadem, že by se mohl během přestávky podívat na legendární křižník Aurora, odkud zazněl výstřel k zahájení Říjnové revoluce. Téměř okamžitě jsme jeho nápad všichni zavrhnli a říkali jsme mu, ať jde spát a neblbne. Na druhé straně jsem ho docela chápal, protože být v Rusku a ještě vidět Auroru mu vynese stranické předsednictví na mnoho dalších let. Když se blížila půlnoc, pochopili jsme, že on bere svůj nápad vážně. Před půlnocí si totiž začal obouvat mrazovky, oblékl kabát, strčil do kapsy slovník, nasadil ušanku a rukavice a vyšel na chodbičku vozu. Jakmile vlak zastavil na Leningradském nádraží rychle vystoupil na perón a zmizel s davem lidí směrem k východu. My jsme přestali hrát karty a chystali se ulehnout do postele. Než jsme skončili přípravu na spaní a hygienu uplynula téměř hodina. Už jsme leželi na postelích, když se vlak rozjel, ale Pálka nikde. Ptal jsem se Plesníka, který se s Pálkou dobře znal z Prahy co budeme dělat. On pouze odpověděl: „Čert vem Pálku. Může si za to sám“ a otočil se na druhý bok. To mě uklidnilo a usnul jsem hlubokým spánkem.

Probudil jsem se něco před 7 hodinou, kdy už začalo svítat. Když jsem pohlédl z okna, viděl jsem jak vlak jede stále rovinatou zasněženou krajinou už asi na území Estonska. Spal jsem na horní posteli a viděl jsem, že Plesník a Rytíř dosud spí a k mému překvapení na posteli pode mnou spal hlubokým spánkem i Pálka. Zůstal jsem ležet a čekal až se ostatní probudí. Postupně se všichni probouzelí a nakonec i Pálka. Všichni jsme se shromáždili kolem Pálkovy postele a naléhali na něho kde byl a jestli viděl Auroru. První věta, kterou Pálka pronesl byla: „Zkur...á Aurora“. Takovou větu bych od přesvědčeného komunisty opravdu nečekal. Všichni jsme byli zvědaví, co ho k takovému drsnému vyjádření přivedlo. Vypil sklenici čaje, který tam zůstala od večera a pak začal vyprávět o svém nočním dobrodružství. Pokusím se nyní jeho vyprávění pokud možno věrně reprodukovat a překládat ze slovenštiny.

Pálkovo vyprávění

Když jsem vyšel před nádraží, chtěl jsem co nejrychleji sehnat taxíka, který by mě dovezl ke křižníku Aurora. Nevěděl jsem ovšem nic o organizaci taxíku v Leningradu. Viděl jsem, že velká fronta cestujících taxíkem stojí na vyhrazeném prostoru, kam postupně najíždějí prázdné taxíky, do kterých lidé nastupují. Celý provoz řídí nějaký dispečer, který nějak vyhledává lidi jedoucí stejným směrem a jimi obsazuje přijíždějící taxíky. Náhle jsem uviděl přijíždějící taxík z něhož vystoupili lidé, kteří jdou na nádraží. Přišel jsem za taxikářem a požádal jsem ho, jestli by mě neodvezl na Auroru. Říkal jsem mu, že jsem z Československa a moc bych ji chtěl vidět. Taxikář řekl, že tady to nejde, ale ať jdu do vedlejší ulice, že tam za mnou přijede. To také splnil a jeli jsme.

Měl jsem to naplánované tak, že do půl jedné mohu jet tam a pak se musím vrátit, bez ohledu na výsledek. Všechno probíhalo dobře, až do okamžiku, kdy se před nimi objevil most přes řeku Něvu, který se právě otvíral. V tuto hodinu se totiž otevírají všechny mosty, aby lodě mohly proplout do moře nebo obráceně. Čas rychle ubíhal a když jsme konečně mohli pokračovat v cestě byla téměř doba vhodná k návratu. Říkal jsem taxikářovi, ať se hned vrátí, že už nechci Auroru vidět. Tentokrát ovšem taxikář řekl, že je to už jen kousek a že by to byla velká škoda, kdybych neviděl takovou

památku. Konečně jsme byli na místě. Vůbec jsem nevystoupil, prohlédl jsem si loď z jedoucího taxíku jako admirál a nutil taxikáře k rychlému návratu k nádraží.

Při zpáteční cestě jsme stáli na červenou u křižovatek, i když vůbec nic nejelo. Když jsem se podíval na hodinky dostal jsem velký strach, že už vlak nechytanu. V zoufalství jsem řekl taxikářovi, aby jel na červenou a on poslechl. Bohužel na některé z dalších křižovatek nás zastavil policista a něco říkal taxikářovi. V ruce jsem držel pětirublovku, kterou jsem měl přichystanou na zaplacení jízdy. V nouzi nejvyšší jsem strčil pětirublovku policajtovi do ruky a on peníze vzal, zasalutoval a pustil nás dál. Konečně jsme byli u nádraží a já jsem chtěl platit, ale zjistil jsem, že mám pouze 20 rublovou bankovku. Jízda stála něco přes jeden rubl a tak jsem tu bankovku dal taxikáři. On okamžitě odpověděl, že nemá drobné a že ji půjde rozměnit. To už jsem nevydržel a vystřelil z taxíku a běžel na nádraží. Do odjezdu zbývalo sice asi 5 minut, ale já jsem udělal při odchodu z nádraží chybu. Zapomněl jsem se totiž podívat na jaké nástupiště přijel náš vlak a na leningradském nádraží je 24 nástupišť. Vybíhal jsem na pravděpodobná nástupiště a volal: “ na Talin v Estoniu “. Když mě konečně nějaký průvodčí ukázal správné nástupiště a já vyběhl na perón, uviděl jsem asi 20 metrů před sebou koncová světla rozjíždějícího se vlaku. Vystupňoval jsem svůj běh na maximum a tak jsem se začal k vlaku přibližovat. Víím jen to, že jsem poslední metry už běžel po sněhu. Konečně jsem dostihl poslední vagón, chytil se za zábradlí a skočil na stupátko.

Když jsem se trochu vydýchal, zkoušel jsem otevřít dveře, ale byly zamčené. Zkoušel jsem klepat na okno, kopat nohou do dveří, ale nikdo se neozval. Mezitím vlak stále zrychloval a protože venku byl mráz asi -10°C, začínal jsem mít obavy, že na stupátku dlouho nevydržím. Asi po 10 minutách, kdy i přes teplé oblečení mě byla velká zima, jsem začal přemýšlet o tom, že skočím dolů. Předpokládal jsem, že když vlak zpomalí, mohla by sněhová závěj ztlumit můj pád. Zachránila mě však náhoda. Někjaká žena, která šla na záchod a uviděla za oknem dveří ojíněnou mužskou tvář. Zavolala ihned děžurnou vagónu, ta odemkla dveře a společným úsilím mě vtáhli dovnitř. Děžurná, když viděla jak jsem promrzlý hned začala vařit čaj a nalila do mě 2 sklenice. Musel jsem jí vykládat jak jsem se tam dostal a vysvětlit jí, že spím tady ve vlaku někde vpředu ve spacím voze. Děžurná mě hned řekla, že moje cesta vpřed bude dost obtížná, protože jednotlivé vagóny jsou zamčené, aby se lidé necourali po vlaku. Ona mi sice otevře své dveře, ale pak musím přivolat děžurnou předchozího vagónu, která mě pustí dál. Přesto jsem to nevzdal a vydal se na cestu přes vagóny. Přesně se vyplnilo to, co říkala děžurná, až na to, že jsem někde musel vypít s děžurnou čaj. Prošel jsem tímto způsobem asi 5 vagónů než jsem dorazil do našeho spacího vozu. Asi po druhé hodině v noci jsem se konečně dostal do své postele a hned jsem usnul vyčerpáním.

Když Pálka skončil, všichni jsme byli rádi, že se po takovém dobrodružství k nám vůbec ve zdraví vrátil. Bylo to však pro něho velké ponaučení, protože až do konce zájezdu se od nás nevzdálil na více než 10 metrů. Na další diskuzi nebyl čas, protože jsme již vjížděli do nádraží v Talinu, konečné stanice naší cesty.

Pobyt v Talinu

V kybernetickém institutu akademie věd v Talinu, kde vznikl návrh počítačů řady MINSK (ve městě Minsku se počítače jen vyráběly) nás přijali mnohem srdečněji než v Moskvě. Překvapila mě skutečnost, že dříve než jsme se mohli setkat s nějakými estonskými pracovníky, nás přijal ruský občan Kuzněcov. Vyptal se nás podrobně proč přicházíme a co chceme vědět. Teprve, když jsme se mu zdáli neškodní, zavolal estonské pracovníky. Ti nám později vysvětlili, že každý větší podnik v Estonsku má svého Rusa, který dohlíží na to, aby se podnik neodchýlil od linie vytýčené Moskvou. Řekli nám, že Kuzněcov je celkem dobrý, protože téměř každý Rus, který žije delší dobu v Estonsku je jen polovičním Rusem. Jinak to byli velmi chytrí lidé, kteří věděli mnohem více než kdokoliv v Moskvě.

Jejich vedoucí, (myslím, že se jmenoval Reidzekas), který se nám po celou dobu věnoval, byl perfektně informován o počítačích řady IBM 360, která vlastně dala základ celého počítačového průmyslu. Velké zpoždění v tomto oboru přičítal velké byrokracii na všech úrovních řízení, která zabraňuje rychlé a masové výrobě nového počítače. Také správně předpověděl, že v Sovětském svazu se bude kopírovat řada počítačů IBM. Oni už znají další plány IBM, které dostali od „speciálního kurýra“, což v překladu znamená od ruského špiona, který pracuje neodhalen v nějakém výpočetním středisku v USA. Dověděli jsme se od něho nesmírné množství užitečných informací, což mi velmi pomohlo v další práci na počítačích u nás. Podle mne cesta do Moskvy byla zbytečná, mělo se jet přímo do Talinu.

V Talinu jsme měli dostatek času prohlédnout si pěkné a starobylé hansovní město s mnoha památkami na středověké období, kdy byl významným přístavem pro obchod se severními oblastmi Ruska. Navštívili jsme dlouhou linii městských hradeb, kde je mnoho hradebních věží, starý trh a jeden z největších kostelů postavených na severu. Všude jsme se setkali s velkou ochotou a také dobrou znalostí světových událostí na rozdíl od Moskvy. Je to způsobeno hlavně tím, že helsinskou televizi a rozhlas je možno přijímat v Estonsku. Navíc finština a estonština jsou příbuzné jazyky, takže oni tomu vysílání i rozumí. Když jsme odjížděli přišel se s námi rozloučit na nádraží sám vedoucí kybernetického institutu, tentokrát bez Kuzněcova. Ukázalo se, že vedoucí je velký estonský vlastenec a touží po samostatné zemi. Přinesl nějaké dárky a každému dal vlajku Talinu, kterou mám dosud. Seděl s námi až do odjezdu v kupé a poprvé mohl svobodně mluvit. Věděl, že nás ruská armáda od roku 1968 okupuje a že většina národa je proti. Popřál nám, abychom nedopadli tak špatně jako Estonci v roce 1939, kdy na základě tajné dohody Stalina a Hitlera obsadila sovětská vojska pobaltské státy. Následovala velká čistka, při které asi 20 000 Estonců bylo přemístěno na Sibiř a asi 200 000 Estonců a Němců emigrovalo. Řekl jsem mu, že u nás ten počet emigrantů po roce 1968 bude k dnešnímu datu asi stejný. Většina Estonců neví jestli bylo lepší v područí Německa nebo Sovětského svazu.

„Long John“ a cesta domů

Zpáteční cesta do Moskvy proběhla již bez rušivých momentů. Před odletem chtěl každý z účastníků přivést domů nějaký dárek, který na našem trhu není. Moc velký výběr nebyl a tak rozhodnutí bylo velmi těžké. Naš ředitel koupil teploměr, tlakoměr a vlhkoměr na dřevě v typicky ruském polokřivém provedení. Já jsem chtěl koupit tranzistorový přijímač RIGA 103, ale nakonec jsem díky mé šetrnosti nekoupil nic. Na závěr našeho nákupu jsme navštívili obchodní dům GUM, který byl v té době snad největším v celé Moskvě. Byl postaven někdy kolem roku 1890 v typické ruské architektuře té doby a situován na Rudém náměstí. Jeho strategická poloha, tak i velké prodejní plochy způsobily, že je zde stále plno. V Moskvě v té době, stejně jako u nás, existuje mnoho druhů nedostatkového zboží, které se prodává obvykle „pod pultem“. V GUMu je prodej tohoto žádaného zboží vyřešen tak, že v předem neznámou denní dobu se začne prodávat přesně omezený počet zboží. Zákazníci, kteří o toto zboží mají zájem se postaví k pokladně, zaplatí příslušnou cenu a u pultu dostanou jeden kus nedostatkového zboží. Dlouhá fronta zákazníků u pokladny se vytvoří téměř okamžitě a stále roste. Když se vyprodá příslušný počet zboží, pokladna oznámí zákazníkům konec a fronta se v klidu rozejde.

V té době se vykládal v Moskvě takový vtíp, který možná mladší čtenáři nepochopí. Přišla venkovská babka do GUMu a viděla v jednom oddělení frontu u pokladny. Postavila se také do řady, zaplatila příslušnou částku a u pultu dostala malou krabičku. Vyšla ven krabičku rozbalila, roztrhla obal z alobalu a našla tam na cívce namotaný pás celulóidu. Ptala se kolem jdoucího mladíka k čemu to je. Mladík se podíval na krabičku a řekl: „Teď je to k ničemu, před rozbalením to byl barevný film“. Běžně však v GUMu vzniká denně situace, že někdo koupí něco co nepotřebuje nebo to má již doma. Pak vezme zboží postaví se ke vchodu, drží zboží v ruce a pokouší se to vyměnit za jiné nedostatkové nebo prodat.

Když naše skupina přišla v GUMu do oddělení potravin, stála u pokladny dost dlouhá fronta. Zjistili jsme u pultu, že právě prodávají originální skotskou whisky „Long John“ za cenu 6 rublů – tj. za 60 Kč. Okamžitě se nás všech šest postavilo do fronty u pokladny v očekávání, že budeme mít pěkný dárek z Moskvy. Bohužel, když první člen naší skupiny byl asi pátý před pokladnou, pokladní řekla „konec prodeje“ a fronta se tiše rozešla. Zklamání mých kolegů (i moje) bylo vůčihledně veliké. Stále diskutovali na téma jak je možné, že máme takovou smůlu a postávali kolem pokladny v naději, že prodej možná začne znovu. Další vyprávění nezařazuji proto, abych se chlubil, ale abych ukázal, že mojí převažující vlastností je houževnatost, trpělivost a snažím se nevzdávat nic předem, i když se nedaří.

Řekl jsem kolegům počkejte tady na mě, já něco zkusím. Šel jsem k pultu a zeptal se jedné z prodavaček, kde bych našel jejich vedoucího. Ona řekla, že vedoucí jejich úseku je „děžurná etaža“ tj. patra, která sedí o patro výš v kanceláři s příslušným nápisem. Vyšel jsem po schodech o patro výš, kde už nebyly žádné prodejní prostory jen dost dlouhá chodba se spoustou dveří. Již cestou nahoru jsem si zhruba vyjasnil co budu říkat, což dělám skoro vždy, když vstupuji do neznámé komunikace. Vyhledal jsem dveře s označením „děžurna etaža“, zaklepal a vstoupil. Byla to velká kancelář asi 30 m², ale zařízená velmi skromně. Byl tam jen psací stůl otočený proti vchodu, vedle stolu nějaká registračka a šatní skříň. Zbytek místnosti byl prázdný, bez obrazů a jako celek to působilo na mě neútně až smutně. U stolu seděla silnější žena asi padesátiletá v bílém plášti. Omluvil jsem se na začátku za mou špatnou ruštinu a za to že ji ruším v její důležité práci. Pak jsem ji vysvětlil, že naše skupina přijela z Československa koupit elektronické počítače. Zdůraznil jsem, že Moskva a její památky se nám velmi líbí a také lidé jsou na nás vlídní. Poslední den před odletem do Prahy jsme chtěli koupit nějaký pěkný dárek a tak jsme navštívili také její GUM. V oddělení potravin nás zaujal prodej whisky, což by byl nejlepší dárek pro naše přátele v Československu a také by to urychlilo nákup počítačů u vás. Proto jsem tady, abych vás poprosil o pomoc.

Vystupoval jsem velmi skromně, že by se snad i kámen nade mnou ustrnul. Když pochopila, že jsem nepřišel s žádnou reklamací (žaloba), kterou tady asi často řeší, její tvář se rozjasnila a byla na mě velmi vlídná. Řekla, že je v její pravomoci, aby mi děvčata dole výjimečně prodaly láhev whisky mimo pořadí. Vzala propisku a takový útržek papíru (asi 20x5 cm) a chystala se napsat nějaký vzkaz pro děvčata (děvočky). Ještě než začala psát jsem ji zarazil. Asi jste mě špatně pochopila, ale nás je šest a kolegové čekají dole a já se budu před nimi stydět, že mám láhev jen já. Kdyby jste byla tak laskavá a mohla napsat 6 kusů. Zasmála se a řekla něco v tom smyslu, aby jí někdo neobvinil, že mě naučila pít alkohol (pijanstvo). Asi moc nevěřila, že je nás šest. Když dopsala vzkaz pro děvčata, vstala a podala mi ruku a ten útržek papíru. Pak jsem z mnoha díky a dokonce přáním do nového roku opustil její kancelář.

Sešel jsem dolů, kde moji kolegové stáli na stejném místě a dále pokračovali v nějaké diskuzi. Neříkal jsem jim nic a šel jsem přímo k pultu a podal útržek děvčeti, která mi předtím řekla, kde najdu vedoucí. Když si to přečetla řekla: „Zaplat'te si u pokladny 36 rublů“ a odešla někam dozadu. Zaplatil jsem částku a vrátil jsem se k pultu. To děvče právě přicházelo a v náručí drželo velký papírový sáček, který položilo na pult. Podal jsem ji stvrzenku z pokladny a nahlédl shora do sáčku a viděl šest lahví Long Johna. Vzal jsem sáček do náručí poděkoval a odcházel ke skupině svých kolegů, kterou jsem minul a pokračoval ven z obchodního domu. Ti na mě nevěřicně zírali, ale to mi bylo zcela jedno. Zaplavila mě taková vlna zvláštního štěstí, což se mi stává tak maximálně třikrát za 10 let. Vyšel jsem před obchodní dům a postavil opatrně sáček na zem. Každému jsem podal jednu láhev a řekl o šest rublů. V této chvíli mi bylo jedno jak mě chválí a pochlebují, důležité bylo, že jsem si splnil svůj vlastní úkol.

Cesta domů tentokrát z letiště Vnukovo letadlem TU – 104A do Prahy proběhla bez rušivých momentů. Po rozloučení s kolegy na letišti jsme všichni pospíchali domů – já s ředitelem autem do Brna. Večer jsem se mohl po 14 dnech opět přivítat se svou ženou a synem. Ředitel také splnil svůj slib, který dal mé ženě, že mě přivede v pořádku domů. V té době se moje žena o mě ještě dost bála. Navíc jsem byl doma ještě dříve než můj pohled z Talinu.

Jistě někoho z čtenářů tohoto vyprávění asi napadne jak skončil náš obchod se sovětskými počítači. Dopadl typicky českým způsobem. Podnik výpočetní techniky koupil pro své závody v Praze, Plzni a Českých Budějovicích sovětský počítač MINSK 32 a pro závody Brno, Hradec Králové a Liberec československý počítač ZPA 600.

Naše výprava u hotelu Rosija, kde jsme ubytováni. Zleva: Klindera, Štěbeták, Pálka, Rytíř a Plesník.

Fronta na Lenina, který je pohřben v mauzoleu. Fronta byla dlouhá asi 2 kilometry

Jsme s Pálkou u televizní věže v Ostankinu. Vpravo pomník Ciolkovského, kde jsme zkoušeli kdo z nás vyběhne nejvýše po mramorovém ohonu rakety. Tímto jednáním jsme přilákali pozornost milicionáře a od pokuty nás zachránilo pouze to, že jsme cizinci.